

<https://helda.helsinki.fi>

Rariteettikomitean hyväksymät vuoden 2020 harvinaisuushavainnot

Väisänen, Roni

2021

Väisänen , R , Huhtinen , H , Kuitunen , K , Lampila , P , Lehikoinen , A , Lehikoinen , P ,
Toivanen , T & Velmala , W 2021 , ' Rariteettikomitean hyväksymät vuoden 2020
harvinaisuushavainnot ' , Linnut-vuosikirja , Vuosikerta. 2020 , Sivut 104-119 .

<http://hdl.handle.net/10138/342302>

publishedVersion

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

Rariteettikomitean hyväksymät vuoden 2020 harvinaisuushavainnot

Roni Väisänen, Hannu Huhtinen, Karri Kuitunen, Petri Lampila, Alekski Lehikoinen, Petteri Lehikoinen, Tero Toivanen & William Velmala

■ Vuonna 2020 hyväksyttiin Suomelle uutena alalajina hernekertun *althaea-alalaji*. Suurharvinaisuuksista hyväksyttiin muun muassa Suomen toinen havainto pikkukanadanhanhesta ja siperiansirristä sekä kalatiiran *minussensis/longipennis-alalajista*. Ennätyksellisen runsaasti havaittiin tundrakurppeloja, idänturturikyhyä ja mustapääsirkkuja. Suomessa on vuoden 2020 loppuun mennessä tavattu luonnonvaraisesti (kategoriat A, B, ja C) 482 lajia ja lisäksi kategorian D lajeja on havaittu seitsemän.

BirdLife Suomen rariteettikomitea (RK) käsiteli vuodelta 2020 yhteensä 158 havaintoilmoitusta, joista 124 (78 %) hyväksyttiin ja 25 (16 %) hylättiin. Aiempien vuosien havaintoja hyväksyttiin kymmenen ja hylättiin neljä. Vuoden 2020 katsauksessa julkaistavaksi ilmoitettiin vanhemmat havainnot mukaan lukien yhteensä 175 havaintoa, joista siis 134 (77 %) hyväksyttiin ja 29 (17 %) hylättiin. Hyväksytyihin tai hylättyihin ei sisälly ns. X-arkistoon (ks. Lehikoinen ym. 2009) siirrettyjä tai pöydälle jätettyjä havaintoja. Tutkintapyyntöinä RK:lle ilmoitettuja havaintoja ei ole mukana hylättyissä havainnoissa. Vuoden 2020 havaintoilmoituksista 75 prosentissa oli liitteenä valokuva, videotallenne, äänite tai useampia näistä.

Havainnot luokiteltiin seuraaviin kategorioihin:

- A. Laji, joka on tavattu ilmeisesti luonnonvaraisena ainakin kerran vuoden 1949 jälkeen.
- B. Laji, joka on tavattu ilmeisesti luonnonvaraisena vain vuosien 1800 ja 1949 välillä.
- C. Laji, jonka karanneista tai vapautetuista yksilöistä on maahan syntynyt elinvoimainen populaatio tai yksilöt ovat peräisin toisen maan tällaisesta populaatiosta.
- D. Laji, joka ei ole lähes varmasti luonnonvarainen (jolloin se sijoitetaan kategoriaan A) tai lähes varmasti karkulainen (kategoria E).
- E. Varma tai lähes varma tarha- tai häkkikarkulainen.

Vuonna 2020 ei hyväksytty Suomelle uusia lintulajeja A-kategoriaan. Suomelle uutena alalajina hyväksyttiin hernekertun *althaea-alalaji*. Aiemmin alle viisi kertaa tavatuista suurharvinaisuuksista A-kategoriaan hyväksyttiin pikkukanadanhanhi (2. yksilö), siperiansirri (2. yksilö), kalatiiran *minussensis/longipennis-alalaji* (2. yksilö), nokitasku (3. yksilö), sepeltaskun *variegatus-alalaji* (3. yksilö), hernekertun *halimodendri-alalaji* (3. yksilö) ja harmaapääsirkku (2. yksilö). Ennätyksellisen runsaasti havaittiin tundrakurppeloja (kolme yksilöä), idänturturikyhyä (viisi yksilöä), alalajin *europaeus* pystötiaisen (neljä yksilöä) ja mustapääsirkkuja (kolme yksilöä).

Suomessa on vuoden 2020 loppuun mennessä tavattu luonnonvaraisesti (kategoriat A, B ja C) 482 lajia ja lisäksi kategorian D lajeja on tavattu seitsemän.

Määrittämisongelmia

Itäiset kalalokit

RK selvittää parhaillaan kalalokin itäisen *heinei-alalajin* esiintymiskuvaa Suomessa. Alalajin levinneisyyttä, esiintymiskuvaa ja määrittämistä on tarkasteltu kahdessa veraten tuoreessa teoksessa, joissa taksonin määrittämistä pidetään vaikeana (Olsen & Larsson 2004, Howell & Dunn 2007). Toisaalta Adriensin & Gibbinsin (2016) Dutch Birding -lehdessä julkaistussa perusteellisessä artikkelissa esitellään määrittäskritee-

Kuvan mustakaularastaristeytmällä erityisesti siipisulkien voimakkaat ruoste- tai ruostesiipirastaan vaikutuksesta yksilön perimässä, mutta yksistään jo laajalti punertavina erottuvat sulkien tyviosat supussa olevassa pyrstössä olisivat riittävä risteymäperuste. Punaruskeaa värisävyä havaittiin myös pyrstön alapeitinhöyhenten tyviosassa, kupeiden viirutuksessa sekä kaulan ja pään sivuilla. Lisäksi siiven isojen peitinhöyhenten ja tertiaalien reunuksissa on aavistus punertavaa. A hybrid Black-throated Thrush *Turdus atrogularis* x *Turdus* sp. PETRI PIETILÄINEN, Helsinki, 27.2.2020.

reitä, joiden perusteella ainakin osa *heineistä* pitäisi pystyä erottamaan nimialalajin kalalokeista.

Heinei-alalajin määrittämisessä ja esiintymiskuvan muodostamisessa on joka tapauksessa useita ongelmia. Kirjallisuuden mukaan *heineitä* tai ainakin *heinei*-tyyppisiä lintuja esiintyy säännöllisesti Itämeren ympäristössä erityisesti talvella (Bengtsson & Pedersen 1998). Tämän tiedon valossa taksoni ei olisi edes niin harvinainen, että sen arvioimiselle harvinaisuutena olisi Suomessa tarvetta. Toiseksi Länsi-Venäjällä sijaitsevan, laajan *heinei*- ja *canus*-alalajien vaihtumisvyöhykkeen vuoksi "puhtaiden" *heinei*-kalalokkien erottaminen vaihtumisvyöhykkeen linnuista on usein käytän-

nössä mahdotonta. Kolmanneksi Virossa on tutkimuksissa todettu pesivän piirteiltään välimuotoisia kalalokkeja, joilla pukutuntomerkit vastaavat *canusta*, mutta mitat sopivat paremmin *heineille* (Kumari 1954). Näiden tietojen valossa RK pyrkii selvittämään, miten esimerkiksi Dutch Birdingin määrittämissä ehdotetut kriteerit suhteutuvat Suomessa pesiviin ja talvehtiviin kalalokkeihin sekä toisaalta Suomen itäpuolella olevan vaihtumisvyöhykkeen yksilöihin. Selvitystyön tuloksen perusteella pyritään lähitulevaisuudessa muodostamaan linjaus siitä, voidaanko *heinei* määrittää maastotuntomerkkien perusteella. Lisäksi pyritään, jos mahdollista, muodostamaan kuva alalajin esiintymisestä Itämeren piirissä.

***Islandica*-alalajin mustapyrstökuiirit**

Rariteettikomitea on arvioinut mustapyrstökuiirin *islandica*-alalajin nuoria yksilöitä koskevat havainnot uudelleen uusien määrittämissä kriteerien pohjalta (Huhtinen & Lehikoinen 2020). Vanhoja, juhlapukuisia yksilöitä koskevien määrittämissä kriteerien valmistelu on vielä kesken.

RK:n kokoonpano ja toimintakertomus

RK:n kokoonpano toimintavuonna 2020 oli seuraava: Hannu Huhtinen, Karri Kuitunen, Petri Lampila, Alekski Lehikoinen, Petteri Lehikoinen, Roni Väisänen (sihteerin) ja William Velmala (puheenjohtaja). RK kokoontui vuoden 2020 aikana kolmesti:

tammi-, maalisi- ja elokuussa. RK:n kokoonpano muuttui 15.3.2021. William Velmala luopui komitean jäsenyydestä ja uudeksi puheenjohtajaksi valittiin Petteri Lehikoinen. Roni Väisänen luopui sihteerin tehtävistä ja jatkaa rivijäsenenä. Uudeksi jäseneksi valittiin Tero Toivanen, joka samalla otti hoitaakseen sihteerin tehtävät.

RK julkaisi vuonna 2020 Linnut-lehdessä artikkelit tulipäähippiäisestä (Lampila 2020), tilitiltin *collybita*- ja *tristis*-alalajeista (Lehikoinen 2020), AERC-kategorioista (Velmala, Lehikoinen & Lampila 2020), mustapyrstökuiirin *islandica*-alalajista (Huhtinen & Lehikoinen 2020) ja mustakaularastaasta (Huhtinen & Lehikoinen 2020). RK:n jäsenet kirjoittivat lisäksi määräysartikkelit idänkäen määräyksestä Dutch Bindingiin (Lehikoinen & Väisänen 2020) ja sinisatakielestä Bongari-vuosikirjaan 2019 (Huhtinen & Lampinen 2020). Lisäksi William Velmala piti RK-aiheisen esityksen mustakaularastaista Avescapesin määrityspäivässä 1.2.2020.

RK:lla oli vuonna 2020 mahdollisuus analysoida höyhennäytteistä mitokondriaalista DNA:ta Oulun yliopistolla Lintuvarusteen myöntämän rahoituksen turvin. RK seurasi vuoden aikana maailmanlaajuisen taksonomioiden yhdistämishankkeen kehitystä. RK:n saamien tietojen ja tekemien haastattelujen perusteella IOU:n (International Ornithologists' Union) alainen työryhmä on työskennellyt aktiivisesti ja uusi maailman lintujen lajillista julkaistaan 2022. Samassa yhteydessä osa nykyisistä johtavista maailmanlistoista lakkautetaan.

RK:n www-sivut ovat osoitteessa <http://www.birdlife.fi/havainnot/harvinaisuudet/rk> ja ja eurooppalaisten rareiteetikomiteoiden järjestön AERC:n osoitteessa www.aerc.eu.

Merkintätapoja

Linnun ikä merkitään kalenterivuosina: **1kv** = samana kalenterivuonna syntynyt, **2kv** = edellisenä kalenterivuonna syntynyt, **+1kv** = ennen kuluvaa kalenterivuotta syntynyt jne. Muut käytetyt lyhenteet: **ad** = aikuisen puvussa, **imm** = ei vielä aikuisen puvussa, **subad** = vanhempi kuin nuorimman ikäluokan lintu, mutta ei vielä aikuisen puvussa, **jp** = juhlapukuinen (lajeilla, joilla on lisääntymiseen/pariutumiseen liittyvä värikäämpi puku osan vuotta), **tp** = talvipukuinen (lajeilla, joilla on selvästi erivärinen puku talvella ja kesällä, tp viittaa "talvisen näköiseen" pukuun riippumatta siitä, mihin höyhensukupolveen höyhenet kuuluvat tai mihin aikaan vuodesta se linnulla on), **vp** = vaihopukuinen (tyypillisesti sulkimassa kesäpukuun tai talvipukuun), **k** = koiras,

n = naaras, **n-puk** = naaraspukuinen (linnulla on naaraan puvun näköinen puku, tyypillisesti naaras tai nuori lintu), **pm** = maastopoikanen, **r** = lintu on pyydystetty/rengastettu, **v**, **video** tai **ään** = RK:lla on ollut käytössään päätöstä tukevaa valokuva-, video- tai äänitemateriaalia, **mnäyte** = lintu on kuollut ja taltioitu johonkin museoon, **hnäyte** = elävästä linnusta on saatu höyhen- tai muu vastaava näyte. Muuttavasta linnusta on ilmoitettu usein ilmansuunta (**N** = pohjoinen jne.).

Jos kahden havainnon lintuyksilöiden todetaan olevan samoja, tämä perustuu kiistattomaan todisteeseen esim. pukutuntomerkeissä tai linnulla on luettu rengas. Samoiksi ja todennäköisesti samoiksi tulkitut linnut lasketaan katsauksessa ilmoitetuissa lukumäärissä yhdeksi yksilöksi, mahdollisesti samat lasketaan kahdeksi (tai useammaksi) yksilöksi. Milloin yksilömäärää ei ilmoiteta, havainto koskee yhtä yksilöä. Pieni a-kirjain lukumäärän edessä tarkoittaa, että linnut ovat olleet yhdessä parvessa. Havainnoitsijaluetelossa linnun havainnut ilmoittaja on ensimmäisenä. Jos lomakkeen tekijä ilmoittaa muiden tekemiä havainnoita, hänen nimensä on viimeisenä. Muiden havainnoijien nimet ovat siinä järjestyksessä, jossa ne esiintyvät lomakkeella, ja jos nimiä on paljon, mainitaan vain osa. Jos RK on saanut samasta havainnosta useita lomakkeita, tiedot on yhdistetty ja havainnoijat ovat yksien sulkeiden sisällä. Muutaman havainnon kohdalla ilmoittajana mainitaan vain *ilm.* RK tai *ilm.* ARK. Näistä havainnoista ei ole saatu lomaketta, mutta ne on käsitelty julkaistujen valokuvien tai äänitteiden perusteella.

Katsauksessa on lajin nimen jälkeen sulussa kolme lukua, jotka ilmaisevat Suomessa havaittujen yksilöiden lukumäärän: ensimmäinen luku käsittää ajan vuoteen 1974 asti, toinen luku RK:n toiminnan alkamisesta vuonna 1975 vuoden 2019 loppuun ja kolmas vuoden 2020. Yhtäsuuruusmerkin jälkeinen luku kertoo yksilöiden kokonaismäärän kautta aikain. Toisissa suluissa luetellaan yhdeksän edeltävän vuoden (2011–2019) yksilömäärät aikajärjestyksessä. Lukumäärä on ko. vuonna löytyneiden uusien lintujen lukumäärä, ei siis välttämättä ko. vuodelta hyväksytyjen yksilöiden määrä.

Vuodelta 2020 kuluvan vuoden puolelle paikalla pysyneiden lintujen viimeinen havaintopäivä julkaistaan tässä katsauksessa korkeintaan helmikuun loppuun asti (maaliskuuhun tai pidempään paikalla olleiden lintujen viimeiset havaintopäivät julkaistaan vuoden 2021 RK-katsauksessa).

Hyväksytyt havainnot

Kategoria A

Pikkukanadanhanhi *Branta hutchinsii*

A. Pikkukanadanhanhi

(alalaji *B. h. hutchinsii*)

(0, 1, 1) = 2 (0, 0, 1, 0, 0, 0, 0, 0)

12.11.–24.12. Pori Maaviiki +1kv (v) (Petteri Mäkelä ym.).

Toinen havainto Suomesta. Suomen ensi havainto tehtiin toukokuussa 2013 Parikkalassa.

Nimialalaji *hutchinsii* on Pohjois-Amerikan pikkukanadanhanhitaksonista levinneisyysdeltään itäisin, ja se pesii harvinaisena myös läntisessä Grönlannissa (Mlodinow ym. 2008, Leafloor ym. 2013, Reeber 2015). *Hutchinsiin* itäisimpien populaatioiden yksilöt ovat suurikokoisimpia ja -nokkaisimpia, ja niiden harhautuminen Länsi-Eurooppaan alueelta muuttavien muiden hanhilajien parvissa on mahdollista. Esimerkiksi Isosta-Britanniasta on A-kategoriaan hyväksytty vuoden 2019 loppuun mennessä yhteensä 65 pikkukanadanhanhea ja Irlannista vuoden 2018 loppuun mennessä 32 yksilöä.

Suomessa A-kategoriaan hyväksyttävältä nimialalajin *hutchinsii* pikkukanadanhanhelta edellytetään taksonille hyvin sopivien rakenteellisten seikkojen ja pukutuntomerkkien lisäksi myös yksiselitteisesti puoltavia asiantuntijalausuntoja (Huhtinen 2015). Vaikka Porin linnulla ei amerikkalaislausuntojen mukaan ole *hutchinsiin* muunteluun sopimattomia piirteitä, pikkukanadanhanhen ja pienikokoisten kanadanhanhitaksonien vaihtumisyöhykkeeltä peräisin olevan yksilön mahdollisuutta ei sataprosenttisesti voitu sulkea pois. Linnun hyväksymistä nimialalajin *hutchinsiina* yksimielisesti puoltavia lausuntoja saatiin myös niistä Euroopan maista, joissa lajia tavataan harhailijana (Iso-Britannia, Irlanti ja Ranska).

Amerikanhaapana *Anas americana*

(1, 72, 2) = 75 (0, 2, 1, 1, 1, 0, 0, 0)

9.4. Loviisa Aspskär k (Markku Hyvärinen);

4.5. Kajaani Paltaniemi k (v) (Hannu Rönkkö, Juha Mannermaa, Risto Kortelainen ym.).

Sinisiipitavi x lapasorsa

Anas discors x *Anas clypeata*

(0, 7, 1) = 8 (0, 0, 5, 0, 0, 1, 0, 0, 0)

10.5. Liperi Pietinlahti k (v) (Miika Juvonen, ilm. PKLTY ARK).

Neljäs havainto ja kahdeksas yksilö Suomesta. Aiemmista havainnoista kaksi koskee Liperin linnun tavoin kevätkauden lintuja ja lisäksi risteymätyypistä on yksi poikuehavainto, jossa sinisiipitavi kasvatti viittä risteymäpoikasta Polvijärvellä (27 km Liperistä) kesällä 2013. Euroopan lintuatlaksen mukaan Euroopasta tunnetaan aikaisemmin neljä risteymäpoikuetta, kaikki Isosta-Britanniasta (Keller ym. 2020). Van Bemmelen ym. (2018) ovat kirjoittaneet tämän risteymätyypin määrittämisestä. Vatsapuolen, etenkin rinnan, väriyty on keskeinen erotettaessa hyvin samannäköisestä punatavim *Anas cyanoptera* ja lapasorsan risteymästä.

Maastossa Porin pikkukanadanhanhen kokoa ja muotoa pystyttiin suoraan vertaamaan nimialalajin kanadanhanhiin ja lentokuvista sen voitiin todeta olevan selvästi rossicus-metsähänhea pienempi. Linnun voidaan myös valokuvien perusteella todeta olevan ruumiiltaan kompakti sekä varsin pienipäinen. Nimialalaji hutchinsiin piirteitä korostavat lisäksi erittäin lyhyt ja jyrkkä otsa sekä tasainen päälaki, jonka korkein kohta muodostuu päälään takaosaan. Yksi tärkeimmistä rakenteellisista tuntomerkeistä on useassa valokuvassa havaittavissa oleva erittäin lyhyt kaula, joka olisi ruumiiltaan samankokoisilla, pienimmillä kanadanhanhitaksoneilla kapeampi ja pitkänomaisempi. Hutchinsiin nokka on myös suhteellisen lyhyt ja melko kapea, eikä se ole tyviosastaan pullistunut kuten tavernerilla. Muita hutchinsiille sopivia ja määrittystä tukevia tuntomerkkejä ovat melko vaalea rinta, selvän ja yhtenäisen kurkkujuovan puuttuminen, kapea ja epäselvä valkea kaularengas sekä valkoisen poskilaikun askelmainen kavennus silmän tasalla. Richardson's Cackling Goose *Branta hutchinsii* hutchinsii. ARTO HALTTUNEN, Pori, 8.12.2020.

Amerikantukkasotka *Aythya collaris*
(0, 24, 2) = 26 (1, 1, 2, 0, 0, 1, 1, 1, 2)

4.–11.5. Kangasala Kirkkojärvi k (v) (Pekka Suhonen ym.); **19.–27.5.** Parikkala Saari Akonpohja k (v) (Janne Aalto, Hanna Aalto ym.).

Amerikantukkasotka x tukkasotka

Aythya collaris x *Aythya fuligula*
(0, 2, 0) = 2 (0, 1, 0, 0, 1, 0, 0, 0)

31.3.–7.4.2019 Föglö Sanda Röngrund k (v) (Rami Lindroos).

Havainnon tulkittiin koskevan todennäköisesti samaa, vuodesta 2011 Ahvenanmaalla talvisin viihtynyttä yksilöä.

Pilkaniska *Melanitta perspicillata*

(10, 67, 2) = 79 (1, 2, 0, 0, 1, 4, 1, 0, 5)

20.–22.5. Lemland Lägsjärvi +2kv k (v) (Johan Ekholm, Tapio Aalto, Henrik Lindholm, Jari Helstola ym.); **3.6.** Korsnäs Harvungön 2kv n NNE (Ari Veijalainen).

Mustakaulauikku *Podiceps nigricollis*
(16, 28, 2) = 46 (0, 5, 4, 1, 2, 0, 1, 0, 2)

1.5. Mynämäki Mietoistenlahti Silakkari 2 (video) (Tapio Aalto, Kim Kuntze, Soili Leveelahti, Meri Öhman).

Suula *Morus bassanus*

(3, 59, 1) = 63 (0, 0, 1, 7, 2, 2, 1, 3, 2)

9.5. Eurajoki Luvia Säppi +4kv N/NNW (Jani Vastamäki, Petri Salo, Jyri Reinikka).

Lehmähaikara *Bubulcus ibis*

(0, 5, 1) = 6 (1, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 1)

22.11.–3.12. Vehmaa Laitinen–Heikola–Tuomoinen–Vihtijärvi (v) (Maarit Eerola ym., ilm. TLY ARK); **7.12.** Uusikaupunki Valkiameri (v) (ilm. TLY ARK).

Havaintojen tulkittiin koskevan todennäköisesti samaa yksilöä.

Munkkikorppikotka *Aegypius monachus*
(0, 3, 0) = 3 (0, 0, 0, 1, 0, 0, 0, 1, 0)

21.5.2010 Loviisa Högberget (Rolf Friberg, Matti Seppä, Torbjörn West).

Havainto koskee vuoden 2010 katsauksessa julkaistua yksilöä, jonka etenemistä itään Suomen etelärannikkoa seuraten tarkkailtiin 19.–21.5.2010.

Mustajalkatylli *Charadrius alexandrinus*

(18, 78, 0) = 96 (5, 0, 2, 4, 4, 3, 1, -, -)

9.–14.5.2013 Kokkola Marinkainen Harjukari n (video) (Sami Salonkoski, Tuomo Puutio, Marko Pohjoismäki ym.); **13.6.2015** Kokkola Lohtaja Vattaja n (v) (Marko Knuuttila, ilm. Sami Kalliokoski).

Vuoden 2013 havainto tulkittiin todennäköisesti eri yksilöksi kuin reilua kuukautta myöhemmin toisaalta Kokkolasta hyväksytyt ja aiemmin julkaistu yksilö. RK ei tarkasta mustajalkatyllihavaintoja vuoden 2018 alusta lähtien.

Aavikkotyöllin erottaminen ylänkötyllistä ei ole aina helppoa, koska esimerkiksi nokan muoto muuntelee maantieteellisesti molemmilla lajeilla. Hailuodon aavikkotyöllin nokka on lajille tyyppinen: huomiota herättävän pitkä ja hyvin teräväkärkinen. Ylänkötyöllin jalat ovat useimmiten mustat, kun aavikkotyöllin jaloissa on usein erotettavissa selvä kellanvihreä sävy. Greater Sand Plover Charadrius leschenaultii. TAPANI PIRINEN, Hailuoto, 4.7.2020.

Aavikkotyölli *Charadrius leschenaultii*
(2, 9, 1) = 12 (1, 0, 0, 0, 1, 0, 0, 1)

4.–5.7. Hailuoto Tormela k (v) (Tapani Pirinen, Jaana Pirinen, Juha Markkola); **9.7.** Hailuoto Virpiniemi k (Hannu Kianen, Riitta Kianen).

Havaintojen tulkittiin koskevan todennäköisesti samaa yksilöä. Aavikkotyölli on Suomessa keskikesän harvinaisuus: havainnoista kaksi on toukokuun lopulta, seitsemän kesäkuulta ja kolme heinäkuun alusta. Havainnot keskittyvät länsirannikolle, mutta sisämaastakin on kaksi havaintoa. Lajilleen määrittämätön aavikko-/ylänkötyölli on havaittu Suomessa kolmesti ja ylänkötyölli vain kerran.

Siperiansirri *Calidris subminuta*
(0, 1, 1) = 2 (0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0)

5.6. Siilinjärvi Raasio (v) (ilm. RK).

Toinen havainto Suomesta; edellinen havaittiin 26.–28.6.2007 Kotkassa. Havainnosta on kirjoitettu tiedonanto (Hakkarainen 2020). Lajin hajanaiset ja ilmeisen huonosti tunnetut pesimäalueet ulottuvat Siperiassa Ob-joelta itään. Euroopassa siperiansirri on vain kymmenkunta kertaa tavattu suurharvinaisuus.

Valkoperäsirri *Calidris fuscicollis*
(0, 7, 1) = 8 (0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0)

28.–30.5. Kemimaa Elijärven kaivosalue (v) (Seppo Mäkitalo ym.).

Vasta kahdeksas havainto Suomesta, edellinen nähtiin vuonna 2010. Pohjois-Amerikassa pesiviä valkoperäsirrejä havaitaan Länsi-Euroopassa säännöllisesti, pääosin syksyllä. Suomen havainnot ajoittuvat 23.5.–12.9. väliselle ajalle. Ruotsissa laji on tavattu 33 ja Norjassa 64 kertaa (BirdLife Sverige 2021, NOF 2021).

Tundravikla *Calidris subruficollis*

(1, 35, 2) = 38 (3, 2, 1, 1, 0, 0, 1, 1, 0)

6.–7.9. Parainen Jurmo 1kv (v) (Tero Saarinen, Katja Korhonen ym.); **21.–23.9.** Laitila Valkojärvi Kaukola 1kv (v) (Jukka J. Nurmi ym.).

Tundrakurppelo *Limnodromus scolopaceus*
(0, 10, 3) = 13 (0, 1, 1, 0, 0, 0, 0, 0, 0)

13.–14.5. Kontiolahti Linnunsuo (v) (Ilkka Kuronen ym., ilm. PKLTY ARK); **25.9.–18.10.** Lumijoki Lamunkari 1kv (v) (Kalle Hiekkänen, Pekka Majuri ym.); **1.10.** Liminka Virkula (Tapani Tapio, Reijo Kylmänen); **3.–8.10.** Tuusula Rantamo 1kv (v) (Mikko Savelainen, Lauri Rahikainen, Juha Honkala, Olavi Kempainen ym.).

Ennätysvuosi! Vuonna 1983 havaittiin kaksi yksilöä, mutta useimpina vuosina tundrakurppeloa ei ole havaittu Suomessa lainkaan. Limingan havainnon tulkittiin koskevan todennäköisesti samaa yksilöä kuin Lumijoella. Tundrakurppelon erottaminen Pohjois-Euroopassa äärimmäisen harvinaisesta rämekurppelosta edellyttää hyviä havainto-olosuhteita ja mieluiten myös linnun dokumentointia valokuvin tai äänittämällä. Määrittämättömistä kurppeloista on hyväksytyt peräti 12 havaintoa (15 yksilöä), joista valtaosa on nähty muuttolennessa.

Siperian- (vas.) ja valkoperäsirri (oik.). olivat vuoden harvinaisimmat kahlaajat. Havaintoja yhdisti myös se, että kumpikin tunnistettiin vasta jälkeempään kuvista. Siperiansirrin parhaat tuntomerkit ovat vaaleat jalat, pitkät varpaat sekä tumma otsa (vaalea silmäkulmanjuova ei ulotu otsaan). Valkoperäsirrin tuntomerkkejä ovat muun muassa pitkä käsisiiven ulottuma, viiruiset kupeet sekä vaalea alanokan tyvi. Long-toed Stint Calidris subminuta (on left) and White-rumped Sandpiper Calidris fuscicollis (on right). KARI HÄNNINEN, Siilinjärvi, 5.6.2020 & TIMO MÄKITALO, Kemimaa, 28.5.2020.

Nuoret tundra- ja rämekurppelot erottaa toisistaan tertiaalien kuvioinnin perusteella. Rämekurppelon tertiaaleissa on laajaa, usein pykälikästä kuviointia. Tundrakurppelolla tertiaalit ovat yksiväriset ja niissä on vain kapea, selvärajainen vaalea reunus. 1cy Long-billed Dowitcher *Limnodromus scolopaceus*. KALLE HIEKKANEN, Lumijoki, 25.9.2020.

Räme-/tundrakurppelo

Limnodromus griseus/

Limnodromus scolopaceus

(0, 14, 1) = 15 (0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0)

28.7. Kangasala Vesijärvi Vesaniemi +1kv SW (Pekka Suhonen).

Pääskykahlaaja *Glareola pratincola*

(0, 8, 2) = 10 (0, 0, 1, 0, 0, 0, 0, 0, 0)

2.–3.5. Pori Leveäkari–Teemuluoto–Fleiviiki (v) (Tuomas Ketonen, Lauri Ketonen, Maria Laaksonen, Petteri Mäkelä ym.); **11.6.** Kaarina Kuusistonlahti (v) (Tom Lindroos, Esko Gustafsson, Kari Salonen, Olavi Kempainen ym.).

Runsain esiintyminen vuoden 1989 jälkeen, jolloin tavattiin neljä yksilöä elokuussa. Muista aiemmista havainnoista kolme on toukokuulta (1984, 1992, 2013), joiden lisäksi ainut nuori lintu havaittiin 26.10.1998. Vuoden 2020 loppuun mennessä Suomessa on tavattu yksi aasian-, 23 aro- ja 10 pääskykahlaajaa sekä 13 lajilleen määrittämätöntä pääskykahlaajaa. Lajien tunnistaminen edellyttää siiven alapinnan ja kyynärsiiven taka-reunan havaitsemista hyvissä havainto-olosuhteissa. Aasianpääsky- ja pääskykahlaajan siiven tuntomerkkien tulkinta on hankalaa, ja uloimman pyrstösulan pituus ja väriyty ovatkin lajiparin parhaat tuntomerkit (Driessens & Svensson 2005). Aropääskykahlaajan löytöpäivät keskittyvät pääskykahlaajan tavoin toukokuulle (6 yks.) ja etenkin elokuulle (13 yks.), joiden lisäksi havaintoja on yksi huhtikuulta, kaksi heinäkuulta ja yksi syyskuulta. Määrittämättömät kahlaajapääskyt ajoittuvat samalle ajanjaksolle (1 huhti-, 4 touko-, 3 heinä-, 3 elo- ja 2 syyskuussa) ja ainut

Vanhoiden kurppeloiden määrittäminen on vaikeampaa kuin nuorten. Nokan pituus on hyvä suuntaa antava tuntomerkki, mutta mitoissa on päällekkäisyyttä. Tundrakurppelon vatsapuoli on usein syvemmän punainen, ja väriyty ulottuu pidemmälle alaperään kuin rämekurppelolla. Ääni on monesti ratkaiseva tuntomerkki. An adult Long-billed Dowitcher *Limnodromus scolopaceus*. TIMO KARKIAINEN, Kontiolahti, 14.5.2020.

aasianpääskykahlaaja on tavattu heinäkuussa. Ruotsissa on tavattu 3 aasianpääsky-, 35 aropääsky- ja 26 pääskykahlaajaa sekä 28 lajilleen määrittämätöntä yksilöä (BirdLife Sverige 2021). Norjassa puolestaan 4 aasianpääsky-, 7 aropääsky- ja 6 pääskykahlaajaa sekä 2 määrittämätöntä (NOF 2021).

Pääskykahlaajalaji *Glareola sp.*

(1, 11, 1) = 13 (0, 0, 1, 0, 0, 0, 0, 0, 0)

21.8. Helsinki Paloheinän täyttömäki W (Jussi Paavilainen, Jarmo Rihtniemi).

Isokihu *Stercorarius skua*

(6, 74, 5) = 85 (1, 7, 2, 0, 1, 1, 1, 1, 2)

14.3. Raahe Arkkukari N (Pekka Kärenaho); **30.4.** Luoto Lilla Kallberg N (Keijo Tamminen); **14.5.** Porvoo Tunholmen WSW (Karno Mikola, Risto Nevanlinna); **30.5.** Porvoo Söderskär E (Annika Forsten, Gustaf Nordenswan); **15.6.** Utsjoki Paistunturin erämaa-alue W/SW (Pekka Rusanen, Otso Häärä, Tuomas Lahti).

Runsas esiintyminen, sillä 2000-luvulla on vain kaksi runsaampaa vuotta (2000 ja 2012) ja kaksi yhtä hyvää (2006 ja 2008). Maalis-

Vaikka itäinen minussensis/longipennis-kalatiira eroaa keskimäärin nimialalajin hirundosta myös rakenteellisesti, ero esimerkiksi siiven ja nokan pituudessa on niin vähäinen, että määrittämisen pitää perustua usean puku- ja värimerkin sekä paljaiden osien värin yhdistelmään. Jyväskylän linnun selkäpuoli vaikutti suorassa vertailussa hirundon selkää hieman tummemman harmaalta. Kuvassa vatsapuoli näkyy kokonaisuudessaan tumman savunharmaana, johon kapealti puhtaanvalkoiset kurkku ja poski kontrastoivat. Nämä tuntomerkit luovat linnulle itäiselle kalatiiralle tyyppillisen ilmeen. Myös linnun nokka on kokonaisuudessaan melko tasaisen musta, vain alanokan tyvellä on aavistus tummanpunaista sävyä. Lisäksi linnun jalkojen todettiin suorassa vertailussa olevan hirundon jalkoja selvästi tummemman punaiset. Eastern Common Tern *Sterna hirundo minussensis/longipennis*. PETRI KUHNO, Jyväskylä, 15.5.2020.

kuisia havaintoja on ennen vuotta 2020 tehty vain kolme. Isokihuja havaitaan eniten touko–kesäkuussa (Väisänen ym. 2018). Laji on runsastunut tiheimmän pesimäkannan alueilla Skotlannissa ja Kaakkois-Islandissa, sekä laajentanut levinneisyyttään niin Britteinsaarilla kuin Venäjällä (Keller ym. 2020).

Lunni *Fratercula arctica*

(n. 28, 35, 2) = n. 65 (0, 0, 0, 2, 0, 0, 2, 0)

6.3. Kemijärvi Raajärvi 2kv (v) (Ari Ruopsa, Heikki Silvola, ilm. Pirkka Aalto); **15.5.** Siikajoki Kaasa 2kv SW (Tuomas Väyrynen).

Kemijärven lintu löytyi heikkokuntoisena maantieltä ja toimitettiin hoitoon, mutta menehtyi hoitoyrityksistä huolimatta.

Kalatiira

Sterna hirundo minussensis/longipennis
(0, 1, 1) = 2 (0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0)

2.–17.5. Jyväskylä Jyväsjärvi (v) (Petri Kuhno, Esko Martikainen, Janne Kilpimaa, Juho Kinunen, Lauri Hiekkänen ym.).

Toinen havainto Suomesta. Ensimmäinen nähtiin 28.5.2010 Porissa. Jyväskylässä havaitun linnun todettiin täyttävän alalajiparin *minussensis/longipennis* määrittämiseksi luodut kriteerit. Kalatiiran nimialalaji *Sterna h. hirundo* vaihettuu Suomen itäpuolella, suunnilleen Uralvuorten pohjoisosista lähtien, välimuotoisen alalajin *minussensis* kautta Kaukoidän *longipennikseen*. Alalajien pesimäalueiden väliset rajat tunnetaan huonosti, ja esimerkiksi *minussensis* puku- ja värimerkit ovat monessa suhteessa kahden muun alalajin välistä. Siksi yksittäisten lintujen luotettava määrittäminen pesimäalueiden

ulkopuolella on hankalaa. RK teki muutama vuosi sitten linjauksen itäisten kalatiirujen määrittämiseksi Suomessa (Huhtinen & Velmala 2018). Tutkimuksen perusteella arvioitiin, että juhlapukuisten itäisten kalatiirujen tuntomerkit täyttävien lintujen voitaisiin riittäväällä varmuudella arvioida kuuluvan alalajipariin *minussensis/longipennis*. Määrittäminen edellyttää, että voidaan todeta, että linnussa ei ole viitteitä esiaikaisuudesta tai talvipuvusta.

Tiiralokki *Xema sabini*

(1, 15, 1) = 17 (1, 1, 1, 0, 0, 1, 0, 0)

18.9. Raahen Pattijokisuun satama 1kv S (v) (ilm. RK).

Selkälokki *Larus fuscus intermedius*

(0, 7, 1) = 8 (3, 0, 1, 0, 1, 0, 0, 0)

6.5. Tampere Tarastenjärven jätteenkäsittelylaitos 4kv (v) (ilm. RK).

Havainto koskee Tanskan Vardessa kesällä 2017 poikasena rengastettua lintua. Selkälökin läntisten alalajien *intermedius* ja *graellsii* määrittäminen edellyttää RK:n vakiintuneen linjan mukaan, että linnun on voitu renkaan perusteella todentaa syntyneen näiden alalajien pesimäalueilla (Lindholm ym. 2006).

Grönlanninlokki *Larus glaucoideus*

(2, 35, 4) = 41 (0, 4, 1, 3, 1, 0, 2, 2, 0)

2.–12.2. Kokkola Isokari 2kv (v) (Marko Pohjoismäki, Sami Salonkoski, Leo Saarijärvi, Jan Nygård ym.); **13.–14.2.** Vaasa vankilan ranta–Mustasaari Stormossen 2kv (v) (Roland Lillkälä); **10.–26.3.** Korsnäs Västanlid Fjärdsbådan 2kv (v) (Harry Seppälä, Matti Maskulin, Keijo

Linna, Ari Lähteenpää, Jorma Eskola); **31.3.–5.4.** Kristiinankaupunki Skaftung Bofjärden 2kv (v) (Sami Jansson); **28.4.** Korsnäs Västanlid Fjärdsbådan 2kv (v) (Harry Seppälä); **23.–25.11.** Muhos Muhoslampi 1kv (v) (Teemu Saarenpää, Veli-Pekka Honkanen ym.); **23.11.** Pori Kallioholma 1–2kv ESE (v) (Petteri Mäkelä, Esa Mäkelä, Matti Mäkelä).

Runsas esiintyminen, joka sivuaa vuoden 2013 ennätystä. Kokkolan, Vaasan ja Kristiinankaupungin havainnot koskevat todennäköisesti samaa yksilöä ja Korsnäsin havainnot samaa lintua, mutta eri yksilöä kuin edellä mainitut.

Idänturturikyhky *Streptopelia orientalis*

(0, 31, 5) = 36 (1, 2, 2, 3, 0, 3, 0, 4, 1)

6.–16.1. Vesilahti Kaakila Paavola 2kv (v) (Jani Vastamäki, Risto Mikkola, Ritva Mikkola, Kirsti Vadén ym.); **9.–23.5.** Inari Ivalo Salmenranta (v) (Juhani Honkola, Ritva Honkola, Olli Osmonen, Roope Ruokonen ym.); **9.–11.8.** Inari Kaamanen (v) (ilm. Heikki Karhu); **24.–29.10.** Oulu Oritkarin lumenkaatopaikka 1kv (v) (Jorma Pessa ym.); **4.–7.12.** Sastamala Keikyä Peevo 1kv alalaji *meena* (v) (Jukka T. Virtanen ym., ilm. Valtteri Salonen).

Ennätysvuosi! Lajin havaintomäärät ovat 2000-luvulla olleet kasvussa, ja 58 % kaikista Suomen havainnoista on viimeiseltä kymmeneltä vuodelta. RK:n selvitysten perusteella alalajien määrittäminen on aiemmin luultua vaikeampaa. Välimuotoisten lintujen poissulkemiseksi alalajimäärittämisen tulee perustua useisiin tuntomerkkeihin (Lehikoinen & Huhtinen 2021).

Pikkukiuurun lyhytvarvaskiurusta erottavia tuntomerkkejä ovat mm. pieni kekomainen nokka, viiruinen rinta vailla mustaa rinnan sivun laikkua, heikot pään kuviot ja selvä käsisivun ulottuma. Lajin taksonomia on pitkään ollut käymistilassa, ja uusimpien tutkimusten perusteella on ehdotettu pikkukiuururyhmän jakoa kolmeksi eri lajiksi (Alström ym. 2020, Chorbani ym. 2020). Tulkinta kolmesta eri lajista on hyväksytty merkittävistä taksonomisista auktoriteeteista muun muassa IOC:n (International Ornithological Congress) ylläpitämälle lajilistalle. Iisalmen linnulla mm. siipikaavion, uloimman pyrstösulan värityksen ja rinnan heikon viirituksen voi tulkita sopivan kaakkosiin taksoneihin (esimerkiksi meitä lähinnä pesivä heinei). Suomen kaikkien pikkukiuuruhavaintojen lajin- tai alalajin määrittäminen arvioidaan myöhemmin uusimman tiedon pohjalta uudelleen. Lesser Short-toed Lark *Calandrella rufescens*. KALLE HIEKKANEN, Iisalmi, 8.11.2020.

Pikkukiuuru *Calandrella rufescens*

(1, 4, 1) = 6 (0, 1, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 1)

7.–9.11. Iisalmi Itikka (v) (Tarmo Huttunen ym.).

Töyhtökiuru *Galerida cristata*

(38, 47, 1) = 86 (6, 4, 1, 0, 0, 2, 1, 0, 0)

18.5. Kokkola Lohtaja Ohtakari (v) (ilm. RK).

Ruostepääsky *Cecropis daurica*

(0, 68, 2) = 70 (4, 1, 4, 3, 6, 4, 2, 0, 0)

5.5. Hanko Täktöm (Dick Forsman), 28.9. Espoo Laajalahti Maarin torni 1kv alalaji *rufula* (v) (István Kecskeméti ym.).

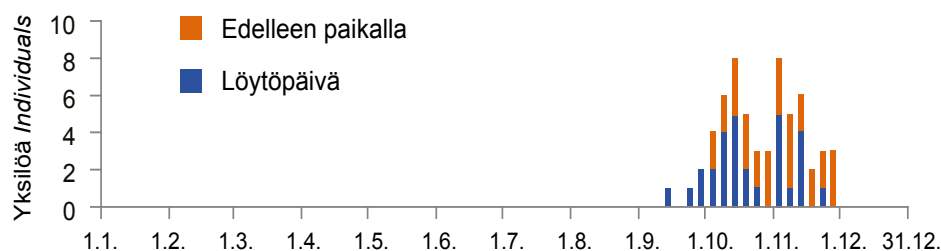
Heikko esiintyminen jatkuu. Kahden nollavuoden jälkeen havaittiin sentään kaksi ruostepääskyä, joista toinen oli maamme ensimmäinen syyshavainto! Aiemmilta vuosilta on julkaistu viisi huhtikuista ja yksi heinäkuinen havainto. Kaikki muut havainnot ovat touko–kesäkuulta. Laji on 2000-luvulla havaittu Suomessa 27 kertaa 27.4.–18.6. välisenä aikana ja löytöpäivien keskiarvo ja mediaani on ollut 20. toukokuuta. Ruotsistakin on julkaistu syyspuolelta vain pari elokuista ja yksi lokakuinen havainto. Ilmaston lämpenemisen ja maankäytön muutosten myötä ruostepääsky on runsastunut Euroopassa ja levittäytynyt selvästi pohjoiseen sekä Iberian niemimaan pohjoisosissa että Itä-Euroopassa (Keller ym. 2020).

Mongoliankirvinen *Anthus godlewskii*

(1, 27, 1) = 29 (2, 1, 0, 2, 1, 0, 0, 1, 0)

10.–14.10. Mustasaari Västra Norrskär 1kv (v) (Mika Bruun, Ari Veijalainen, Arto Keskinen, Aarne Lahti).

Kaikki Suomen mongoliankirviset on havaittu syksyllä. Löytöpäivät ajoittuvat jaksolle 16.9.–23.11. ja 80 % kaikista yksilöistä on havaittu aikavälillä 4.10.–13.11. (kuva 1).

Kuva 1. Mongoliankirvisen vuodenaikaisesiintyminen Suomessa (n = 29).

Fig. 1. The timing of Blyth's Pipit *Anthus godlewskii* observations in Finland. Blue bars indicate newly found birds and red bars long-stayers.

Mongoliankirviselle tunnusomaisia, kuvassa näkyviä piirteitä ovat muun muassa isokirvisen verrattuna lyhyt ja teräväkärkinen nokka, lyhyempi takavarpaan kynsi, lyhyehkö pyrstö, lyhyempi silmäkulmanjuova ja selvemmin viiruinen selkä. Nummikirvisestä mongoliankirvisen erottaa muun muassa vaalean ohjaksen perusteella. Mustasaaren lintu oli sulkinut ruumiinhöyhenet paljolti aikuispukuun, mutta sen tunnistaa nuoreksi (1kv) valkokärkisten keskimmäisten ja isojen peitinhöyhenen sekä muuta höyhenpukua kuluneempien siiven peitinhöyhenen ja tertiaalien perusteella. 1cy Blyth's Pipit *Anthus godlewskii*. MIKA BRUUN, Mustasaari, 14.10.2020.

Aiempien yksilöiden tapaan Eurajoen nokitasku oli koiras. Linnun höyhenpuvun voimakkaan kuluneisuuden vuoksi ikä katsottiin viisaimmaksi jättää määrittämättä. Laajasti valkea alapuoli sopii hyvin Suomea lähimpänä esiintyvään alalajiin rossorum, mutta ulkonäön perusteella myös alalaji bicolor on mahdollinen. A male Pied Bushchat *Saxicola caprata*. KALLE HAAPALA, Eurajoki, 6.7.2020.

Keltävästäräkki *Motacilla flava feldegg*
(5, 17, 2) = 24 (0, 1, 0, 0, 2, 0, 0, 0, 0)

2.5. Jämsä Alhojärvi 2kv k (v) (Rauno Pitkäniemi); **12.5.** Asikkala Vääksy Kanavaniemi +1kv k (v,video) (Pekka Saikko).

Taigarautiainen *Prunella montanella*
(0, 87, 2) = 89 (0, 0, 0, 0, 0, 73, 3, 0, 0)

31.10.2016 Tampere Tarastenjärven jätteenkäsittelylaitos (Pekka Suhonen); **9.–13.10.** Pori Tahkoluoto (Pekka Eriksson, Tapani Lilja, Petri Salo, Juha Niemi ym.); **10.–13.10.** Eurajoki Luvia Säppi 1kv (r,v) (Janne Aalto, Hanna Aalto, Pirkka Aalto, Teo Ylätalo ym.).

Tampereen havainto nostaa huikean syksyn 2016 yksilömäärän lukemaan 73.

Mustakurkkurautiainen *Prunella atrogularis*
(0, 12, 1) = 13 (0, 1, 0, 1, 0, 1, 0, 1, 0)

24.–29.10. Hanko maankaatopaikka (v) (Kim Söderling ym.).

Etelänsatakieli *Luscinia megarhynchos*
(1, 44, 1) = 46 (1, 2, 0, 2, 2, 4, 1, 1, 3)

24.5.–3.6. Lumijoki Varjakan kalasatama k Ä (r,v,video) (Pirita Latja, Kari Engelbarth, Jari Peltomäki ym.).

Sinirinta *Luscinia svecica cyanecula*
(11, 30, 1) = 42 (0, 0, 1, 1, 1, 2, 0, 1, 0)

16.–18.5. Kalajoki Keihäslähti +2kv k Ä (v) (ilm. RK).

Nokitasku *Saxicola caprata*
(0, 2, 1) = 3 (0, 0, 0, 0, 0, 0, 1, 0, 0)

4.–16.7. Eurajoki Irjanne k alalaji *rossorum*/

bicolor (v) (Kalle Haapala, Taina Alauotila, Olavi Kemppainen ym.).

Jo kolmas havainto Suomesta suhteellisen lyhyen ajan sisällä. Muualla Pohjois- tai Keski-Euroopassa laji on havaittu ainoastaan keran Ruotsissa (marraskuussa 2018). Havaintojen ajoittuminen eri vuodenaajoille on merkilepantavaa: kevät- ja syyshavainnon jälkeen nyt saatiin keskikesän havainto. Nokitaskun melko säännöllinen esiintyminen Keski-Euroopan häkkilintumarkkinoilla yhdessä Suomesta lyhyessä ajassa kertyneiden havaintojen sekä ajallisesti epäsäännöllisen esiintymiskuvan kanssa saattavat viitata muuhun kuin luontaiseen harhautumiseen. Toisaalta kaikkien havaittujen yksilöiden ulkonäkö sopii pisintä matkaa muuttavaan ja meitä lähinnä esiintyvään alalajiin. Lisäksi nokitaskun tiedetään levittäytyneen länteen esimerkiksi Iranissa (Ali Alieslam, kirj. ilm.), joten lajin pitämiseen A-kategoriassa on hyvät perusteet.

Sepeltasku *Saxicola maurus variegatus*
(0, 2, 1) = 3 (0, 0, 2, 0, 0, 0, 0, 0, 0)

19.5. Hanko Uddskatan Halias 2kv k (r,v) (Tomas Swahn, Markus Lampinen, Aki Aintila, Sebastian Andrejeff, Nico Niemenmaa).

Kolmas havainto Suomesta. Kaikki maasamme tähän asti havaitut yksilöt ovat olleet ajanjaksolla 26.4.–19.5. löydettyjä koiraita. BirdLife Suomi käyttää edelleen eurooppalaisten rariteetikomiteoiden järjestön (AERC) taksonomisen komitean (TAC) suositusten mukaista taksonomiaa, joten havainnot tästä Kaukasuksella Kaspianmeren ja Mustanmeren välisen alueen pohjoisosassa pesivästä sepeltas-

kutaksonista julkaistaan alalajinimikkeellä *variegatus*. Sen sijaan IOC:n (International Ornithological Congress) listalla *variegatus* käytetään Svenssonin ym. (2012) tulkintojen mukaisesti nimikettä *hemprichii*. Vastaavasti Kaukasuksen eteläpuolella esiintyvä taksoni olisi IOC:n mukaan *variegatus*, mutta AERC TAC:iin mukaan *armenicus*. Loskotin & Bakhtadzen (2020) tuoreen tutkimuksen mukaan Svenssonin ym. (2012) perustelut *hemprichii*- ja *variegatus*-nimikkeiden käytölle ovat virheellisiä, eikä perinteisestä nimestöstä poikkeaminen heidän mukaansa ole perusteltua.

Arotasku *Oenanthe isabellina*
(0, 39, 3) = 42 (4, 0, 2, 3, 2, 5, 0, 1, 6)

1.–3.5. Helsinki Etu-Viikki (v) (Olavi Kemppainen, Kaj Hällsten, Jouko Kemppainen ym.); **6.5.** Tohmajärvi Värtsilä Patsola (v) (Tomas Seimola ym.); **12.10.** Parainen Jurmo 1kv (v) (Mikko Niemi, Kim Kuntze, Masi Kopsa, Julius Isotalo ym.).

Nunnatasku *Oenanthe pleschanka*
(0, 51, 3) = 54 (1, 3, 3, 1, 1, 1, 0, 0, 4)

4.10. Raahe Saarelanperä Ylisuonniitty n (v) (Pekka Majuri, Kari Varpenius, Harri Taavetti ym.); **12.–14.10.** Mustasaari Västra Norrkär (v) (Arto Keskinen, Ari Veijalainen, Mika Bruun, Jari Helstola, Aarne Lahti ym.); **25.10.** Hyrynsalmi Ukkohalla (Mikko Jaukkuri, ilm. Hannu Rönkkö).

Aavikkotasku *Oenanthe deserti*
(3, 25, 1) = 29 (5, 1, 1, 0, 0, 3, 1, 1, 1)
13.–27.11. Pori Tahkoluoto n (v) (ilm. RK).

Tyypillisillä variegatus-alalajin sepeltaskukoirailla on pyrstön tyviosassa paljon valkoista muista sepeltasku- tai mustapäätaskutaksoneista poiketen. Loskotin & Bakhtadzen (2020) tutkimuksen mukaan noin 9 % variegatus-koiraista valkoisen alueen leveys pyrstön tyvessä on kuitenkin alle puolet pyrstön pituudesta. Tällaisten yksilöiden erottaminen joistakin variegatusta eteläisemmän armenicuksen koiraista voi pelkästään pyrstön värityksen perusteella olla vaikeaa. A male Caspian Stonechat *Saxicola maurus* variegatus. MARKUS LAMPINEN, Hanko, 19.5.2020.

Mustakaularastas *Turdus atrogularis*
(5, 63, 4) = 72 (2, 4, 0, 1, 2, 5, 4, 5, 2)

Mustakaularastastaan tiedetään risteytyvän laajasti muiden itäisten rastaslajien kanssa, ja eriaisteisia risteymiä tavataan harhailijoina myös Euroopassa (Clement ym. 2000, Stoddart 2017). Vuonna 2020 RK luokitteli Suomessa tehdyt mustakaularastashavainnot sen mukaan, missä määrin linnuissa on havaittavissa risteymään viittaavia piirteitä (Huhtinen & Lehikoinen 2020). Luokittelun perusteella nimikkeen mustakaularastas alla julkaistaan

myös yksilöt, joiden pukutuntomerkeissä on todettavissa vähäisiä lajille sopimattomia poikkeavuuksia. Sen sijaan mustakaularastastyypinen lintu tulkitaan risteymäksi, jos sen pyrstössä on selvästi punaista tai muissa pukutuntomerkeissä on selviä mustakaularastalle sopimattomia piirteitä.

Klassiset mustakaularastat sekä yksilöt, joista vähäisiä poikkeavuuksia ei pysty poissulkemaan

24.1.–9.4. Inari Ivalo Ilvestie 2kv k (v) (Ilm.

Olli Osmonen); **31.1.–8.2.** Iisalmi Pihlajajarju 2kv k (v) (Timo Roiha, Juha Väättäinen ym.); **22.–24.11.** Enontekiö Hetta 1kv k (v) (Markus Viljanen, Anu Huotari-Viljanen).

Inarin lintu on tulkittu todennäköisesti samaksi yksilöksi kuin 4.12.2019 Ivalon Akujärvellä havaittu lintu, joka on julkaistu jo edellisessä katsauksessa.

Yksilöt, joissa todettavissa mustakaularastalle sopimattomia vähäisiä poikkeavuuksia

28.10.–3.11.2018 Pori Reposaaari 1kv k (v) (ilm. RK); **18.1.** Helsinki Taka-Viikki 2kv n (v) (Kimmo Harinen ym.); **4.–15.2.** Kempele Kokkokangas +2kv n (Kalle Hiekkänen, Pia Kaikkonen, Sami Kalliokoski, Pekka Majuri ym.).

Mustakaularastas x punakaula-/ruoste-/ruostesiipirastas

Turdus atrogularis x Turdus ruficollis/Turdus naumanni/Turdus eunomus
(0, 6, 1) = 7 (0, 0, 1, 0, 1, 1, 1, 0, 1)

27.2. Helsinki Herttoniemi (v) (Petri Pietiläinen, ilm. RK).

Rusorintakerttu *Sylvia cantillans*

(3, 44, 2) = 49 (4, 3, 1, 1, 2, 3, 1, 1, 5)

8.–17.5. Hanko Dödören k alalaji *cantillans/albistriata* (v,ään) (Lauri Mäenpää ym.); **9.7.** Lemland Lågsjär k (Antti Mikala).

Hangon havainto on kymmenes itäisen alalajiryhmän linnuista. Loput 39 yksilöä on julkaistu ilman alalajia tai alalajiryhmää.

Kääpiökerttu *Sylvia nana*

(2, 10, 1) = 13 (1, 0, 0, 0, 0, 0, 1, 0, 0)

6.–11.10. Eurajoki Luvia Säppi 1kv (v) (Jani Vastamäki, Ina Tirri, Juha Laitinen, Olavi Kempainen ym.).

Kääpiökertun tuntomerkkejä ovat pienen koon lisäksi muun muassa yhtenäisen vaalean harmaanruskea yleisväritys, räikeän keltainen silmä ja punertava pyrstö, jonka uloimmat sulat ovat hyvin kontrastikkaasti ja laajalti mustavalkokuvioidut. Lähilaji saharankääpiökerttu on yleisvärietykseltään jopa punaiseen vivahtavan hiekanruskea, ja siltä puuttuvat kääpiökertulle tunnusomaiset tummat tertiaalien keskustat. Asian Desert Warbler *Sylvia nana*. JANI VASTAMÄKI, Eurajoki, 6.10.2020.

Hernekertun alalajin althaea määritystä tukevia tuntomerkkejä ovat lyhyt toiseksi uloin käsisulka, heikosti kovertunut kuudenneksi uloin käsisulka sekä voimakas nokka. Alalajin vatsapuoli on keskimäärin vaaleampi ja selkäpuoli yhtenäisemmän harmaa kuin muilla alalajeilla, mutta etenkin syksyisten nuorten lintujen osalta piirteiden arviointi on hyvin haasteellista. Alalajille althaea on muiden itäisten alalajien tapaan tyypillistä, että uloin pyrstösulka on liki kokonaan valkoinen ja toiseksi ulomman kärki on valkoinen. Hume's Lesser Whitethroat Sylvia curruca althaea. JUKKA A. LAHTINEN, Helsinki, 8.11.2020.

Kääpiökerttu on Suomessa ensisijaisesti loppusyksyn harhailija. Säpin lintu on Suomen aikaisin syyshavainto: aiemmat löydöt on tehty 10.10.–11.11. Keväällä kääpiökerttu on havaittu Suomessa vain kerran.

Hernekerttu *Sylvia curruca althaea*
(0, 0, 1) = 1 (0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0)

8.11. ja 28.11.–8.12. Helsinki Lauttasaari 1kv (r,v,ään,hnäyte) (Jukka A. Lahtinen, Matias Castrén, Petteri Lehikoinen, Pekka Rusanen ym.).

Suomelle uusi alalaji paljastui DNA-tutkimuksen myötä. Määritystä tukevat myös linnun väriyty, siipikaavio, nokan koko sekä ääni. Alalaji pesii Keski-Aasian vuoristoalueilla ja talvehtii Iranin eteläosista Etelä-Intiaan ulottuvalla alueella. Rariteettikomitea on toistaiseksi hyväksynyt itäisten hernekerttujen alalajinmäärityksiä vain mtDNA:n perusteella, sillä muita diagnostisia piirteitä ei vielä tunneta. Määritystiedon karttuessa RK tarvittaessa arvioi, voiko itäiseen alalajiryhmään kuuluvia yksilöitä hyväksyä julkaistavaksi pelkästään höyhenpuvun ja äänen perusteella.

Hernekerttu *Sylvia curruca halimodendri*
(0, 2, 1) = 3 (0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 1, 0)

28.10. Hanko Uddskatan Halias 1kv (r,v,hnäyte) (Aleksi Lehikoinen, Aki Aintila, Juha Kylänpää, Aapo Salmela ym.).

Alalaji *halimodendri* pesii Keski-Aasian aroilla ja aavikoilla ja talvehtii pääasiassa Arabian niemimaalla. Alalajin on keskimäärin lämpimämmän ruskea, pienempi ja pyöreämpisiipinen kuin muut Suomessa tavatut hernekerttutaksonit. 'Sinitiairsätinä' on kir-

jallisuuden mukaan alalajin *halimodendri* tyypillinen ääni, mutta on epäselvää, kuinka usein muut alalajit äännelevät vastaavalla tavalla. Suomessa on hyväksytty kolme havaintoa hernekertun alalajista *halimodendri* ja kaksi alalajista *blythi*.

Pikkukultarinta *Iduna caligata*

28.5.1988 Kirkkonummi Söderskär k Ä (v,ään) (Ilkka Ojanperä, Pekka Virkkunen); **30.9.** Uusikaupunki Vekara 1kv (v) (Pekka Alho, Raimo Heinonen, Olli Tenovuo, Matti Lempiäinen).

Kirkkonummen havainto vuodelta 1988 on julkaistu aiemmin hylättynä taiturikultarintana. Nyt linnusta kuvatusa kaitafilminauhas-

ta saatiin digitoitua ääniraita, ja tämän analysoinnin ja linnun kuvauksen perusteella se voitiin tunnistaa pikkukultarinnaksi. Vuoden 2004 alusta alkaen RK tarkastaa vain syksyiset, eli muualla kuin pesimäpaikoilla 31.7. jälkeen tehdyt havainnot.

Kenttäkerttunen *Acrocephalus agricola*
(0, 63, 4) = 67 (0, 1, 1, 7, 1, 3, 1, 0, 1)

31.7.–6.8. Espoo Laajalahti +1kv n (r,v) (Hannu Ekblom, Jörgen Palmgren, Antti Mikala, Jenni Kallio, ilm. Jari Laitasalo); **25.8.–3.9.** Espoo Laajalahti 1kv (r,v) (Jari Laitasalo, Nico Ordax, Hannu Ekblom, Jörgen Palmgren ym.); **25.–29.8.** Espoo Laajalahti 1kv (r,v) (William Velmala, Sannakajsa Velmala, Jari Laitasalo); **29.8.** Espoo Laajalahti 1kv (r,v) (Jari Laitasalo, Antti Mikala).

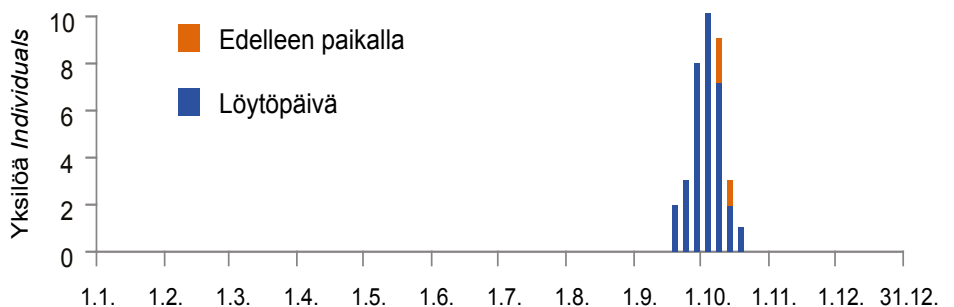
Heinä–elokuun taitteen havainto vanhasta hautomalaikullisesta naaraasta ja samalla paikalla elokuun lopussa rengastetut kolme nuorta lintua todistanevat lajin pesineen jossain lähellä. Pesintä on varmistettu Suomessa vain kerran (Kristiinankaupungissa vuonna 2014), mutta parina aiempanakin vuonna on tehty pesintään viittaavia havaintoja nuorista linnuista loppukesällä. Laji on levittäytynyt pohjoiseen ja Venäjällä, missä pesii noin 90 % Euroopan kannasta, sen levinneisyys ulottuu laikuittain jopa Etelä-Viron korkeudelle saakka (Keller ym. 2020).

Kashmirinuunilintu *Phylloscopus humei*
(2, 89, 4) = 95 (6, 6, 3, 4, 1, 6, 6, 5, 6)

24.11.2019 Kirkkonummi Mäkiluoto (v) (Antti Kause, Sakari Damski, Markku Jämsä, Olli-Pekka Liinalaakso ym.); **1.10.** Mustasaari Västra Norrskär (v) (Aarne Lahti, Stefan Blom, Orvokki Hakala, Ari Lähteenpää); **19.–26.10.** Lappeenranta Kivisalmi (v) (Antti Uusitalo ym.); **23.–26.10.** Eurajoki Luvia Säppi (r,v) (Janne Aalto, Hanna Aalto, Teo Ylätalo, Pasi Alanko ym.); **8.–9.11.** Hanko Uddskatan Halias (v,ään) (Aki Aintila, Markus Lampinen, Pyry Laurikka, Ossi Tahvonen ym.).

Siperianuunilintu *Phylloscopus schwarzi*
(1, 28, 2) = 31 (0, 0, 0, 0, 0, 2, 0, 1, 1)

30.9. Kokkola Tankar (r,v) (Juhani Hannila); **6.10.** Lemland Lägskär 1kv (r,v) (Tomas

Kuva 2. Siperianuunilinnun vuodenaikaisesiintyminen Suomessa (n = 31).

Fig. 2. The timing of Radde's Warbler *Phylloscopus schwarzi* observations in Finland. Blue bars indicate newly found birds and red bars long-stayers.

Kenttäkerttusen leveässä ja silmän taakse ulottuvassa silmäkulmanjuovassa on yleensä tumma yläreunus. Vanhalla linnulla silmäkulmanjuova on yleensä vielä selvempi kuin kuvan nuorella yksilöllä, jonka tuntee iälleen tuoreesta höyhenpuvusta. Kenttäkerttusen käsisivien ulottuma (tertiaalien alta näkyvä osuus siivestä) on lyhyt, samoin siipi kokonaisuudessaan suhteessa pyrstöön. Nokka on niin ikään lyhyt, ja etenkin vanhalla linnulla alanokkakin on tummakärkinen. Väriykseltään kenttäkerttunen on vaaleanruskea rytikerttuseen verrattuna. 1cy Paddyfield Warbler *Acrocephalus agricola*. JARI LAITASALO, Espoo, 29.8.2020.

Swahn, Markus Lampinen, Sebastian Andrejff.

Havainnot tehtiin hyvin tyypilliseen aikaan. Kaikki Suomen siperianuunilintuhavainnot ovat syksyiltä, 20.9.–18.10. väliseltä jaksolta. Peräti 80 % havainnoista on kahden viikon aikaväliltä 27.9.–10.10. (kuva 2).

Pyrstötiainen *Aegithalos caudatus europaeus* (1, 10, 4) = 15 (0, 0, 1, 1, 0, 2, 1, 2, 0)

6.–26.2. Kouvola Kukonoja 2 (v) (Rauni Pakkala); **13.10.** Mustasaari Korsören Södra Vallgrund (r,v) (Pekka Peura, Tomas Lövdahl); **4.11.** Hanko Uddskatan Halias (r,v) (Jari Laitasalo, Aki Aintila, Miia Mannerla).

Kolme havaintoa neljästä yksilöstä on selkeästi parhain vuosi tähän mennessä. Valtaosa havainnoista on 2010-luvulta. Tämä voi osin johtua paremmasta dokumentaatiosta ja toisaalta mahdollisesti lisääntyneestä huomiosta alalajin esiintymiseen. Selvien yksilöiden voisi kuitenkin olettaa tulleen huomioiduksi rengastusten yhteydessä myös aikaisemmin, joten eteläinen alalaji on mahdollisesti yleistyvä Pohjois-Euroopassa. Mustasaaren linnusta on julkaistu tiedonanto (Tikkanen 2021).

Valkopäätiainen *Cyanistes cyanus* (14, 45, 3) = 62 (0, 0, 0, 1, 4, 2, 0, 0, 3)

Klassiset valkopäätiaiset

28.2.–26.3. Porvoo Ruskis 2 (v) (Sebastian Aarnio, Seppo Aarnio, Peter von Bagh ym.); **2.4.** Hämeenlinna Lammi biologinen asema (v) (Jussi Huotari, ilm. KHLY ARK).

Punapyrstölepinkäinen *Lanius isabellinus* (0, 13, 1) = 14 (2, 0, 2, 0, 0, 3, 1, 0, 0)

10.11. Oulu Ruskonselkä 1kv (v) (Erkki Sarviaho ym.).

Havainto hyväksyttiin ilman alalajimäärittäystä.

Punapäälepinkäinen *Lanius senator* (7, 35, 1) = 43 (1, 1, 1, 2, 5, 0, 2, 4, 3)

11.–25.6. Kirkkonummi Porkkalan saaristo +2kv n alalaji *senator/intloticus* (v) (Pentti Aaltonen).

Nokivaris *Corvus corone corone* (1, 64, 2) = 67 (4, 4, 6, 4, 3, 5, 5, 2, 1)

11.3. Pori Lattomeri (v,video) (Petteri Mäkelä, Matti Mäkelä, Pasi Alanko, Sami Koskinen ym.); **17.5.** Kökar Överboda 2kv (v) (Heikki Vasamies).

Nokivaris on jokavuotinen harvinaisuus, jonka hyväksymiskriteerit on edelleen pidetty tiukkoina. Nokivariksen erottaminen hyvin samannäköisestä nuoresta mustavariksesta on haastavaa. Yksittäisestä tuntomerkeistä tärkeimmät ovat nokan muoto ja siipikaavio, joista jälkimmäinen on luotettavasti tulkittavissa lähinnä valokuvista. Ilman ns. kovia dokumentteja havainnon hyväksyminen edellyttää hyviä havainto-olosuhteita, joissa nokan muotoa on päästy tarkastelemaan huolellisesti. Ohilentäviä lintuja ei ole hyväksytty ilman valokuvia tai äänitettä.

Nokivaris x varis

Corvus corone corone x *Corvus corone cornix* (0, 33, 2) = 35 (2, 1, 1, 5, 7, 1, 1, 0, 1)

1.1.–20.6. Pori Kaarluoto–Eteläranta–Leveäkari (v) (Petteri Mäkelä, Pekka Eriksson, Petri Hakosalo, Pasi Alanko ym.); **26.1.** Pori Toejoiki (v) (Petteri Mäkelä).

Urpiainen

Carduelis flammea cabaret **28.10.1986** Lemland Lägsjär 1kv (r,v) (Matti Nieminen, Jussi Heikkilä, Karno Mikkola, Visa Rauste, Pekka Rintamäki); **15.10.1988** Lemland Lägsjär 1kv (r,v) (Pekka Suhonen, Karno Mikkola, Visa Rauste).

RK käsitteli uudelleen kaikki 1980-luvun ilmoitukset ns. ruskourpiaisista ja hyväksyi Suomen ensimmäiset havainnot tästä taksonista. Ruskourpiaista pidetään joidenkin taksonomioiden mukaan myös omana lajinaan. Aiemmin vain Britteinsaarten ja Alppien pesimälajistoon kuulunut ruskourpiainen on leviittänyt nopeasti kohti koillista ja pesii

nykyään yleisesti Itämeren alueella, mukaan lukien Suomen lounaisosissa (Lehikoinen & Lindholm 2009, Keller ym. 2020).

Harmaapääsirkku *Emberiza spodocephala* (0, 1, 1) = 2 (0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0)

10.5. Parainen Jurmo k (r,v) (Ohto Oksanen, Pekka Alho, Timo K. Palomäki, Marko Dahlman).

Harmaapääsirkku pesii useana alalajina pohjoisella taigametsävyöhykkeellä Siperiassa, Krasnojarskin aluepiiristä itään aina Ussurille, Sahalinille, Pohjois-Koreaan ja Japaniin asti (Byers ym. 1995, Shirihai & Svensson 2018). Länsi-Eurooppaan harmaapääsirkku harhautuu erittäin harvoin. Alueelta tunnetaan yhteensä vain noin 25 havaintoa. Esimerkiksi vuoden 2019 loppuun mennessä Isosta-Britanniasta on seitsemän, Norjasta neljä ja Ruotsista kolme havaintoa. Suomen ainoa aiempi havainto koskee Dragsfjärdin Vänössä marraskuussa 1981 havaittua yksilöä. Jurmon harmaapääsirkusta on julkaistu tiedonanto (Oksanen 2021).

Mäntysirkku x keltasirkku

Emberiza leucocephalos x *Emberiza citrinella* (0, 5, 2) = 7 (0, 1, 0, 1, 0, 1, 0, 0, 0)

24.4. Suomussalmi Saarivaara 2kv k (v) (ilm. Vesa Hyyryläinen); **21.–26.11.** Inari Ivalo k (v) (ilm. RK).

Suomessa on havaittu vuoden 2005 jälkeen yhteensä 12 mäntysirkkua ja 7 mäntysirkun ja keltasirkun risteymää. Kaikki nämä linnut ovat olleet koiraita.

Mustapääsirkku *Emberiza melanocephala* (0, 23, 3) = 26 (0, 0, 1, 0, 2, 2, 0, 0, 0)

22.5. Kemiönsaari Holma k (v) (Irma Virolainen, ilm. Ville Räihä); **18.6.** Kemiönsaari Morgonlandet k (v) (Henrik Lindholm); **12.–23.7.** Oulu Oulunsalo Riuttu k (v) (Juha Tervo ym.).

Kolmen nollavuoden jälkeen ennätyskelliset kolme havaintoa, kaikki helposti tunnistet-

Tällaisia hyvin mäntysirkkumaisia mänty- ja keltasirkun risteymäkoiraita nähtiin kaksi, Inarissa (kuvassa) ja Suomussalmella. Ulkonäkö on hyvin mäntysirkkumainen, mutta mäntysirkun valkoiset höyhenalat ovat keltaisia. Risteymien väritys vaihtelee paljon. Osa yksilöistä muistuttaa suuresti joko mänty- tai keltasirkkua, mutta osa on selvästi välimuotoisia. Suomessa havaittujen risteymien määrä on suuri mäntysirkkuina hyväksytyjen yksilömäärään suhteutettuna. A male hybrid between Pine Bunting and Yellowhammer *Emberiza leucocephalos* x *E. citrinella*. ANJA AKUJÄRVI, Inari, 26.11.2020.

*Oulunsalon mustapääsirkkukoiraan pään väritys muuttui nopeasti osittaisen pesimäajan jälkeisen, ns. post-nuptiaalisen sulkasadon edetessä: 12.7. linnun pää oli vielä laajalti musta, mutta jo 19.7. korvanpeitinhöyhenet ja päälään etuosa olivat laajalti vaaleanruskeat. A male Black-headed Bunting *Emberiza melanocephala*. JUHA TERVO, Oulu, 12.7.2020 (viereinen sivu left page) & ARI KANNINEN, Oulu, 19.7.2020 (yllä above).*

tavasta koiraasta. Mustapääsirkun populaatio pieneni ja sen esiintymisalue supistui huomattavasti maatalouden tehostumisen seurauksena 1970-luvulta 1990-luvulle. Sittämmin laji on kuitenkin uudelleen runsastunut sekä laajentanut levinneisyysaluettaan pohjoiseen ja länteen. Pesiviä pareja on 2000-luvulla havaittu muun muassa Kaakkois-Ranskassa, Lounais-Saksassa ja Etelä-Unkarissa (Keller ym. 2020).

Harmaasirkku *Emberiza calandra*

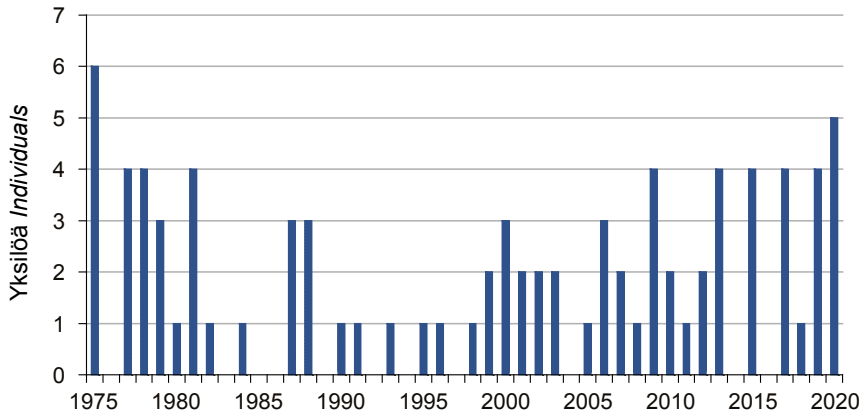
(23, 80, 5) = 108 (2, 1, 2, 4, 0, 4, 0, 4, 1, 4)

13.5.–1.6. Utsjoki Vetsikko (v) (Eija Kurkela, Inga Gröndahl, Jouni Ollila, Roope Ruokonen, Olli Osmonen); **14.–18.5.** Kökar Överboda (v) (Martin Helin, Heikki Vasamies, Heikki Minn, Ari Linna ym.); **24.5.** Inari Ivalo Pahtaoja (Roope Ruokonen); **28.5.** Sievi Evijärven pelto (v) (Tuomas Seimola); **1.6.** Inkoo Kopparnäs k Ä (ään) (ilm. Hannu Jännes).

Jälleen hyvä esiintyminen, ainoastaan vuonna 1975 on nähty yksi yksilö enemmän (kuva 3). Lajia tavataan yllättävän säännöllisesti pohjoisimmassa Lapissa, josta jälleen kaksi havaintoa. Myös Inkoon havainto on poikkeava: harmaasirkun laulua oli tallentunut äänityslaitteeseen, eikä lintua varsinaisesti havainnut kukaan. Ehkäpä vastaavia "passiivihavaintoja" saadaan vastaisuudessa enemmän mm. riistakameroiden yleistyessä?

Nimialalajin *spodocephala* harmaapääsirkkukoiras on helppo tuntea lyijynharmaasta päästä, kurkusta ja rinnasta, mustasta silmän ja nokan välisestä alueesta, kaksivärisestä nokasta sekä vaaleankeltaisesta vatsapuolesta, jossa kyljissä ja kupeilla on kastanjanruskeita pitkittäisviiruja. Japanissa pesivällä alalajilla *personata* myös rinta ja kaula ovat keltaiset, kupeiden viirut mustemmat ja sen pää on vihertävänharmaa. Pienellä alueella Kiinassa pesivällä *sordidalla* myös pää ja rinta ovat selvästi vihertävän sävyiset ja sen vatsapuoli on syväkeltainen. Linnun ikä jätettiin määrittämättä osin ristiriitaisten tuntomerkkien vuoksi. Esimerkiksi keskeinen ikätuntomerkki, käsikulmien peitinhöyhenen väritys, sopii nuoreen (2kv) lintuun, mutta toisaalta höyhenien kuluneisuus on selvästi vähäisempää kuin tyypillisellä nuorella yksilöllä. A male Black-faced Bunting *Emberiza spodocephala*. MARKO DAHLMAN, Parainen, 10.5.2020.

Kuva 3. Harmaasirkun vuosittainen esiintyminen 1975–2020 (n = 85). Havainnot ovat selvästi lisääntyneet 1990-luvun aallonpohjan jälkeen.

Fig. 3. Annual individual numbers of Corn Bunting *Emberiza calandra* in Finland.

Harmaasirkkuhavainnot vähenivät Suomessa selvästi 1970-luvulta 1990-luvulle. Harmaasirkku lienee havainnoitsijoiden määrään suhteutettuna ollut Suomessa 1970-luvulla huomattavasti nykyistä runsaampi. Havaintomäärät ovat kasvaneet 2000-luvulla pohjoisimmilla pesimäalueilla, mikä on yllättävää todettu taantuma huomioon ottaen. Harmaasirkku on kärsinyt monien muiden peltolintujen tapaan maatalouden tehostumisesta (Keller 2020), mutta Itä-Euroopassa kanta on säilynyt vakaampana. Ehkäpä huomattava osa Suomessa havaittavista harmaasirkkuista on itäistä alkuperää, mikä voisi osaltaan selittää Lapissa havaittujen yksilöiden suurta osuutta.

Kategoria E

Eskimohanhi *Anser rossii*

(0, 2, 1) = 3 (0, 1, 0, 0, 0, 0, 0, 0)

17.–21.5. Parikkala Koitsanlahti–Joukio–Pistonniemi–Kukkarolahti–Lahdensuo–Siikalahti (v) (Janne Aalto, Hanna Aalto, Jarmo Pirhonen, Sanna Aalto ym.).

Eskimohanhen tiedetään risteytyvän säännöllisesti lumihanhen kanssa. Koska hanhet parituvat talvehtimäalueilla, tapahtuu lajien välistä risteytymistä enemmän alueilla, missä toinen laji on selvästi toista harvinaisempi (Reeber 2015, Ottenburghs ym. 2016). Tämä johtaa usein myös takaisinristeytymiseen. Siksi esimerkiksi Amerikan itärannikolla tavataan usein hyvin paljon eskimohanhea muistuttavia lintuja, joilla epäillään kuitenkin olevan lumihanhen perimää.

Arvioitaessa eskimo- ja lumihanhen mahdollisia risteymäpiirteitä, kannattaa linnun koon, kaulan pituuden ja pään muodon lisäksi tarkastella nokan pituutta ja nokan leikkauspinnalle muodostuvaa ”irvistystä”, alanokan alareunan pullistuneisuutta sekä nokan tyven höyhenyksen muotoa. Asiantuntijalausuntojen perusteella Parikkalan linnun nokka vaikuttaa hieman keskimääräistä pidemmältä, mutta sen arvioitiin sopivan eskimohanhikoiraan vaihteluun.

Eskimohanhi tai eskimohanhi x lumihanhi

Anser rossii/*Anser rossii* x *Anser caeruleus* (0, 0, 1) = 1 (0, 0, 0, 0, 0, 0, 0, 0)

17.5. Sipoo Eestiluoto Kutuhället (v) ENE (William Velmala, Roni Väisänen); **17.5.** Por-

voo Tunholmen E (v) (Matti Koivula, Risto Nevanlinna, Karno Mikkola, Johannes Silvonon); **17.5.** Porvoo Emäsalo Fågelboet E (Pekka Toiminen); **17.5.** Loviisa Aspskär ENE (Markku Hyvärinen, Hans Viitasola).

Kaikkien havaintojen tulkitaan koskevan todennäköisesti samaa yksilöä, joka matkasi itäisiin suuntiin valkoposkihanhiparvessa. Muuttavien lintujen osalta risteymän pois-sulkeminen vaatisi huomattavan hyviä valokuvadokumentteja, joista mm. nokan ja pään piirteiden arvioiminen onnistuisi kiistatonta-

Pikkukanadanhanhi *Branta hutchinsii*

D. Lajilleen määrittämättömät

Branta hutchinsii/*Branta canadensis*/risteymät

3.10. Kalajoki Letonnokka (ilm. RK); **14.10.** Asikkala Vääksey SW (Mika Selin, ilm. Tuomas Meriläinen).

Kriteerit pikkukanadanhanhen määrittämiseksi Suomessa määriteltiin muutama vuosi sitten (Huhtinen 2015), jolloin rareiteetikomitea päätyi jakamaan julkaistavat havainnot neljään eri luokkaan (Väisänen ym. 2015). Luokkaan D sijoitetaan linnut, jotka dokumentoinnin tason, havaitun koon tai asiantuntijalausuntojen perusteella jätetään lajilleen määrittämättä. Tämä luokka voi esimerkiksi sisältää välikokoisten taksonien (*B. h. taverneri* tai *B. c. parvipes/canadensis*) edustajia, joita ei kovien dokumenttien perusteella pysty varmasti määrittämään lajilleen. Tähän luokkaan voi päätyä myös mahdollisia kanadanhanhen ja pikkukanadanhanhen risteymiä sekä muita pikkukanadanhanhea muistuttavia risteymiä, joiden erottaminen puhtaasta pikkukanadanhanhesta olisi esimerkiksi muuttavan linnun tapauksessa mahdotonta.

Hylätyt havainnot

Rejected records

Mustakauluikku *Podiceps nigricollis* 19.9. Oulu Haukipudas Isoniemi; **Rääkkähaikara *Ardeola ralloides* 10.10.** Liminka Virkkula; **Pikkukotka *Aquila pennata* 11.7.** Merikarvia Alakylä; **31.7.** Tammela Torro; **Keltajalkaviklo *Tringa flavipes* 24.5.** Pori Leveäkari (v);

Kaitanokkalokki *Larus genei* 8.9. Virolahti Eerikkälä; **Mustanmerenlokki *Larus melanocephalus* 23.4.** Vihti Vanjärvi; **Selkälokki *Larus fuscus* 3.5.2019** Tampere Tarastenjärven jätteenkäsittelykeskus alalaji *graellsii/intermedius*; **Ohotanlokki *Larus schistisagus* 3.11.2019** Iisalmi Kaatopaikka (v); **Lunni *Fratercula arctica* 15.5.** Hailuoto Marjanieni; **14.7.** Oulu Madekoski 5; **Keltavästäräkki *Motacilla flava* 18.5.** Hailuoto Pöllänniemi alalaji *feldegg*; **Etelänsatakieli *Luscinia megarhynchos* 15.5.2019** Kitee Kesälähti Totkunniemi k; **Punarintarastas *Turdus migratorius* 7.7.** Hanko Eldaregatan; **Ruskouunilintu *Phylloscopus fuscatus* 25.8.2017** Sastamala Vammala vaneritehdas (ään); **Valkopäätiainen *Cyanistes cyanus* 5.–6.3.** Espoo Friisilä; **Viitaitiainen *Poecile palustris* 11.12.2010–4.4.2011** Ypäjä Manninen (v); **Isolepinkäinen *Lanius excubitor* 22.1.** Hanko Taktöm 2kv alalaji *sibiricus* (v); **Nokivaris *Corvus corone corone* 29.3.** Turku Kakskerta; **6.4.** Pori Kirrinsanta; **28.4.** Helsinki Lauttasaari; **29.4.** Helsinki Viikki puhdistamo (v); **29.4.** Helsinki Viikki.

Käsittelyssä olevat havainnot

Records still under consideration

Metsähänhi *Anser fabalis* 12.–13.10. Hailuoto Kopsa–Kittilänperä 4 alalaji *middendorffii* (v,video); **Mustapyrstökuiiri *Limosa limosa* 8.4.2019** Espoo Laajalahti Maarin torni alalaji *islandica* (v); **8.–13.5.2019** Kemijärvi Isokylä alalaji *islandica* (v); **3.5.** Padasjoki Nyystölä alalaji *islandica* (v); **Kalalokki *Larus canus* 23.11.2019** Kemiönsaari Kasnäs 2kv alalaji *heinei* (v); **1.12.2019–6.2.** Kemiönsaari Kasnäs ad alalaji *heinei* (v); **23.2.** Salo Kokkila 2kv alalaji *heinei* (v); **Etelänharmaalokki *Larus michahellis* 31.7.2017** Turku Topinojan kaatopaikka 2kv (v); **29.–30.6.2018** Turku Topinojan kaatopaikka 2kv (v); **Lunni *Fratercula arctica* 10.4.** Eckerö Styringsudden; **Västäräkki *Motacilla alba* 11.10.2017** Kuhmoisten Ruolahti alalaji *yarrellii* (v); **12.4.2019** Raisio Raisionlahti k alalaji *yarrellii* (v); **20.–24.5.2019** Loviisa Suomenkylä k alalaji *yarrellii* (v); **31.5.2019** Lemland Lågskär k alalaji *yarrellii*; **11.4.** Kankaanpää Venesjärvi k alalaji *yarrellii* (v); **2.5.** Hanko Uddskatan Halias alalaji *alba* x *yarrellii* (v); **14.12.–6.1.2021** Kaarina Piikkiö Viukkala alalaji *yarrellii* (v).

Lisäykset ja korjaukset

Additions and corrections

Idäntururikyhyky *Streptopelia orientalis*

24.4.–2.5.2009 Suomussalmi Pyykölänvaara 2kv alalaji *meena*, ikämääritys puuttui edellisen katsauksen listauksesta.

Mustakaularastas x punakaula-/ruoste-/ruostesiipirastas

Turdus atrogularis x *Turdus ruficollis*/*Turdus naumanni*/*Turdus eunomus* **3.12.2016–26.3.2017** Helsinki Munkkisaari–Eira–Tähtitorninmäki–Kaivopuisto 1kv k, päivä-määrät yhdistetty.

Kiitokset

Tapio Aalto, Per Alström, Peter Adriaens, Dave Appleton, Dermot Breen, José Luis Copete, Aron Edman, Shawneen Finnegan, Dick Forsman, Hein van Grouw, Magnus Hellström, Marc Illa, Dave Irons, Tom Johnson, Jukka Jantunen, Kevin Karlson, Kari Kaunisto, Laura Kvist, Hans Larsson, Jörn Lehmhus, Tony Leukering, Antero Lindholm, Rami Lindroos, Tom Lindroos, Vladimir Loskot, James McCallum, Steve Mlodinow, Gabriel Norevik, Jyrki Normaja, Tor Olsen, Urban Olsson, Margus Ots, Uku Paal, Sebastien Reeber, Lars Svensson ja Angus Wilson avustivat eri tavoin RK:n toimintaa.

Kirjallisuus

- Adriaens, P. & Gibbins C. 2016: Identification of the *Larus canus* complex. – Dutch Birding 38: 1–64.
- Alström, P., van Linschooten, J., Donald, P., Sundev, G., Mohammadi, Z., Ghorbani, F., Shafaeipour, A., van den Berg, A., Robb, M., Aliabadian, M., Wei, C., Lei, F., Oxelman, B. & Olsson, U. 2020: Multiple species delimitation approaches applied to the avian lark genus *Alaudala*. – Molecular Phylogenetics and Evolution 154: 2021, 106994.
- Bengtsson, K. & Pedersen, K. T. 1998: Östliga fiskmåsars *Larus canus heinei* uppträdande i Öreundsregionen. – Ornis Svecica 8: 145–156.
- BirdLife Sverige 2021: Raritetkatalogen. <http://birdlife.se/rk/raritetkatalogen>.
- Byers, C., Olsson, U. & Curson, J. 1995: Buntings and Sparrows. A Guide to the Buntings and North American Sparrows. – Pica Press, Robertsbridge, East Sussex.
- Clement, P., Hathway R., Byers, C. & Wilczur, J. 2000: Thrushes. – Helm Identification Guides, London.
- Driessens, G. & Svensson, L. 2005: Identification of Collared and Oriental Pratincoles: a critical review of characters. – Dutch Birding 27(1): 1–35.
- Ghorbani, F., Aliabadian, M., Zhang, R., Irestedt, M., Hao, Y., Sundev, G., Lei, F., Ma, M., Olsson, U. & Alström, P. 2020: Densely sampled phylogenetic analyses of the Lesser Short-toed Lark (*Alaudala rufescens*) – Sand Lark (*A. raytal*) species complex (Aves, Passeriformes) reveal cryptic diversity. – Zoologica Scripta 49: 427–439.
- Hakkarainen, S. 2020: Lintuvoitto lottopitäjään. – Linnut 55(3): 8.
- Howell, S. N. G. & Dunn, J. 2007: Gulls of the Americas. – Peterson Reference Guides. New York.
- Huhtinen, H. 2015: Pienet kanadanhanhet – suuret määrityshaasteet. – Linnut 50(3): 26–35.
- Huhtinen, H. & Lampinen, M. 2020: Vain häivähdyksistä riittää – Sinisatakielen salat. – Bongari-vuosikirja 2019: 48–60.
- Huhtinen, H. & Lehikoinen, A. 2020: Mustakaularastaan värikirjo. – Linnut 55(4): 36–44.
- Huhtinen, H. & Lehikoinen, A. 2020: Mustapyrstökuirin *islandica*-alalaji – luultua kinkkisempi. – Linnut 55(3): 36–43.
- Huhtinen, H. & Velmala, W. 2018: Voiko kalatieran itäisen *longipennis*-alalajin määrittää Suomessa? – Linnut 53(2): 35–41.
- Keller, V., Herrando, S., Vorisek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvanová, A., Kalyakin, M., Bauer, H.-G. & Foppen, R. P. B. 2020: European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. – European Breeding Bird Council & Lynx Edition, Barcelona.
- Kumari, E. 1954: Eesti NSV Linnud. – Eesti Riiklik Kirjastus. Tallinn.
- Lampila, P. 2020: Tulipäähippiäinen tulee vauhdilla – Linnut 55(1): 42–45.
- Leafloor, J. O., Moore, J. A. & Scribner, K. T. 2013: A hybrid zone between Canada Geese (*Branta canadensis*) and Cackling Geese (*B. hutchinsii*). – The Auk 130(3): 487–500.
- Lehikoinen, A. & Huhtinen, H. 2021: Meena vai orientalis? – Linnut 56(1): 33–39.
- Lehikoinen, A. & Lindholm, A. 2009: Ruskourpiäinen rantautui Suomeen. – Linnut 44(4): 32–36.
- Lehikoinen, P. 2020: Tiltalttien usia tuulia. – Linnut 55(2): 44–49.
- Lehikoinen, P. & Väisänen, R. 2020: Identification of Oriental Cuckoo and Common Cuckoo based on primary pattern. – Dutch Birding 42(4): 229–247.
- Lindholm, A., Aalto, T., Normaja, J. & Rauste, V. 2006: Rariteettikomitean hyväksymät vuoden 2005 harvinaisuushavainnot. – Linnut-vuosikirja 2005: 53–63.
- Loskot, V. M. & Bakhtadze, G. B. 2020: Distribution, systematics and nomenclature of the three taxa of Common Stonechats (Aves, Passeriformes, Muscicapidae, *Saxicola*) that breed in the Caucasian region. – Zoosystematica Rossica 29(1): 35–57.
- Mlodinow, S. G., Springer, P. F., Deuel, B., Semo, L. S., Leukering, T., Schonewald, T. D., Tweit, W. & Barry, J. H. 2008: Distribution and identification of Cackling Goose (*Branta hutchinsii*) subspecies. – North American Birds 62: 344–360.
- NOF, Norsk Ornitologisk Forening, 2021: Norgeslistan. <https://www.birdlife.no/organisasjonen/nskf/norgeslisten.php>.
- Oksanen, O. 2021: Koronakevään unelma ja painajainen. Harnaapääsirkku suljetulla saarella. – Bongarin vuosikirja 2020: 30–33.
- Olsen, K. M. & Larsson, H. 2004: Gulls of Europe, Asia and North America. Second Edition. – Helm Identification Guides. London.
- Ottenburghs, J., van Hooft, P., van Wieren, S. E., Ydenberg, R. C. & Prins, H. H. T. 2016: Hybridization in geese: a review. – Frontiers in Zoology 13: 20(1–9).
- Reeber, S. 2015: Wildfowl of Europe, Asia and North America. – Christopher Helm, London.
- Shirihai, H. & Svensson, L. 2018: Handbook of Western Palearctic Birds Vol I-II. – Christopher Helm, London.
- Stoddart, A. 2017: From the Rarities Committee's files: Hybrids, intergrades and BBRC. – British Birds 110(2): 109–121.
- Svensson, L., Shirihai, H., Frahnert, S. & Dickinson, E. C. 2012: Taxonomy and nomenclature of the Stonechat complex *Saxicola torquatus* sensu lato in the Caspian region. – Bulletin of the British Ornithologists' Club 132(4): 260–269.
- Tikkanen, J. 2021: Eteläinen pyrstötiainen rengastettiin Mustasaaressa. – Suomen Luonto 80(2): 11.
- Van Bemmelen, R. S. A., Lehmhus, J. & Mlodinow, S. G. 2018: Hybrid Northern Shoveler x Blue-winged Teal on Schiermonnikoog, Netherlands, in May 2014, and identification and WP occurrence. – Dutch Birding 40: 71–81.
- Velmala, W., Lehikoinen, A. & Lampila, P. 2020: Harhailija vai karkulainen? Rariteettikomitea arvioi Suomen lintujen luonnonvaraisuutta. – Linnut 55(2): 28–43.
- Väisänen, R., Huhtinen, H., Lampila P., Lehikoinen, A., Lehikoinen, P., Normaja, J. & Velmala, W. 2015: Rariteettikomitean hyväksymät vuoden 2014 harvinaisuushavainnot. – Linnut-vuosikirja 2014: 78–93.
- Väisänen, R., Huhtinen, H., Kuitunen, K., Lampila P., Lehikoinen, A., Lehikoinen, P. & Velmala, W. 2018: Rariteettikomitean hyväksymät vuoden 2017 harvinaisuushavainnot. – Linnut-vuosikirja 2017: 92–107.

Summary:

Rare birds in Finland in 2020

■ This is a report of the Finnish National Rarities Committee for the year 2020, including some older previously unpublished records. Some records are still under consideration and will be published in the following reports. Records of birds in different categories and rejected records are listed separately.

The details included for each record are: date and locality, number of birds if more than one, other details if known (alalaji = subspecies, jp = adult breeding plumage, kv = calendar year, n-puk = female plumage, pm = fledgling, r = trapped, ringed, tp = winter plumage, vp = transient plumage, v = photographed, video = videoed, ään = sound recorded (and this evidence seen or heard by the committee; of records submitted in 2020, 75 % were supported with such “hard evidence”), W (= west) etc. refers to migrating birds and their flying directions. The three numbers in brackets after each species name give the total number of individuals observed in Finland (1) before 1975, (2) in the period 1975–2019 and (3) in 2020, respectively. They are followed by the total number of individuals and then nine numbers in brackets, which give the numbers during years 2011–2019.

No new species were added to category A of the Finnish list in 2020. A record of Hume's Lesser Whitethroat *Sylvia curruca althaea* constituted a new subspecies for the country. Accepted species with less than five earlier records were Richardson's Cackling Goose *Branta hutchinsii hutchinsii* (2nd for Finland), Long-toed Stint *Calidris subminuta* (2nd), Eastern Common Tern *Sterna hirundo minussensis/longipennis* (2nd), Pied Bushchat *Saxicola caprata* (3rd), Caspian Stonechat *Saxicola maurus variegatus* (3rd), Desert Lesser Whitethroat *Sylvia curruca halimodendri* (3rd) and Black-faced Bunting *Emberiza spodocephala* (2nd).

New record numbers for Long-billed Dowitcher *Limnodromus scolopaceus* (3 individuals), Oriental Turtle Dove *Streptopelia orientalis* (5 ind.), Long-tailed Tit subspecies *europaeus* (4 ind.) and Black-headed Bunting *Emberiza melanocephala* (3 ind.) were made in 2020. The Finnish Bird List has 482 species in categories A, B and C and seven species in category D at the end of year 2020.

Viittausohje To be cited

Väisänen, R., Huhtinen, H., Kuitunen, K., Lampila, P., Lehikoinen, A., Lehikoinen, P., Toivanen, T. & Velmala, W. 2021: Rariteettikomitean hyväksymät vuoden 2020 harvinaisuushavainnot. – Linnut-vuosikirja 2020: 104–119.

Väisänen, R., Huhtinen, H., Kuitunen, K., Lampila, P., Lehikoinen, A., Lehikoinen, P., Toivanen, T. & Velmala, W. 2021: Rare birds in Finland in 2020. – Linnut-vuosikirja 2020: 104–119 (in Finnish with English summary).